

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Wacław Jarmołowicz, Elżbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanisław Swadźba,
Grażyna Wolska, Urszula Zagóra-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Szwejca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politałaj: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań.....	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylwia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylwia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises.....	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Małgorzata Gasz

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

DZIAŁANIA STABILIZUJĄCE GOSPODARKE UNII EUROPEJSKIEJ W WARUNKACH KRYZYSU FINANSÓW PUBLICZNYCH

Streszczenie: W warunkach kryzysu działania rządów państw UE polegają głównie na podjęciu kroków w kierunku zmniejszania budżetu i poszukiwania oszczędności lub powiększania deficytu budżetowego i finansowania stymulacyjnych działań antykryzysowych. Celem tych działań jest przywrócenie względnej równowagi w sferze finansów publicznych oraz zmniejszenie rosnących deficytów budżetowych. Docelowo wszystkie kraje powinny zmierzać do prowadzenia polityki gospodarczej, która ograniczać będzie ich zapotrzebowanie na kapitał pożyczkowy oraz sprzyjać przywracaniu równowagi fiskalnej. Istotnym czynnikiem blokującym możliwość skutecznego prowadzenia takiej polityki może się jednak okazać niski wzrost gospodarczy oraz brak reform strukturalnych, jak również opór potencjalnych beneficjentów pomocy przed nadmierną ingerencją UE w wewnętrzne sprawy kraju.

Słowa kluczowe: kryzys finansów publicznych, programy wsparcia finansowego, Unia Europejska.

1. Wstęp

Kryzys finansowy i ekonomiczny obnażył słabości wielu gospodarek borykających się z brakiem równowagi gospodarczej i fiskalnej. Jednocześnie uwypuklił fakt ścisłych powiązań ekonomicznych krajów członkowskich Unii Europejskiej. Wyjątkowo dotkliwą konsekwencją kryzysu okazało się pogorszenie stanu finansów publicznych wielu państw na świecie. Władze Unii Europejskiej zdecydowały się na podjęcie działań, których istotą jest przywrócenie stabilności finansowej gospodarek najbardziej zadłużonych oraz wypracowanie stałego mechanizmu stabilizowania budżetów krajów członkowskich. Należy zaznaczyć, że reguły fiskalne nie były rozwiązaniem obowiązującym w większości państw na świecie. Jednak kryzys z 2007 r. sprawił, że wiele krajów zdecydowało się na wprowadzenie mechanizmów dyscyplinujących finanse publiczne. Pomyślane początkowo jako rozwiązania tymczasowe okazały się niezbędnym instrumentem długookresowym.

Celem pracy jest omówienie sytuacji, w jakiej znalazły się finanse publiczne państw UE w następstwie kryzysu finansowego oraz analiza założeń nowej architek-

tury zarządzania gospodarką europejską. W artykule wykorzystano analizę opisową oraz analizę danych statystycznych.

2. Fiskalne uwarunkowania proponowanych zmian

W ramach przyjętych rozwiązań antykryzysowych rządy zdecydowały się na wprowadzenie działań o charakterze stymulacyjnym, najpierw w sektorze bankowym, a następnie w całej gospodarce, zastosowano również programy oszczędnościowe oraz konkretne rozwiązania podatkowe. Celem tych działań jest przywrócenie względnej równowagi w sferze finansów publicznych oraz zmniejszenie rosnących deficytów budżetowych państw członkowskich (zob. tab. 1 i 2). Problem długu publicznego jest mniej dotkliwy w warunkach rosnącego PKB, w sytuacji zaś, gdy dynamika gospodarki maleje, a koszty pożyczek przewyższają tempo wzrostu PKB, państwo zaczyna chętniej sięgać do kieszeni podatnika. W przypadku tzw. pakietów antykryzysowych o charakterze bezpośredniej pomocy finansowej rządy wydają pieniądze, których same nie posiadają. Wiedząc, że wydatkowanie środków publicznych wiąże się z koniecznością wskazania źródła ich pokrycia, rządy decydują się na zwiększanie dochodów budżetowych drogą zmian w systemach podatkowych lub za pomocą pożyczek zaciąganych w sektorze finansowym. Jedne i drugie zobowiązania publiczne rodzą konieczność ich spłaty.

Jako pierwsze z przewidzianej w przepisach prawa unijnego warunkowej pomocy finansowej skorzystały Węgry, Łotwa i Rumunia. Oprócz kredytów otrzymanych z MFW również unijne środki służyć miały przywracaniu równowagi bilansów płatniczych w krajach spoza strefy euro. Kolejnym beneficjentem unijnej pomocy została Grecja, która otrzymała pomoc finansową, zanim wypracowano jednolity mechanizm wsparcia dla państw strefy euro. Zdaniem niektórych polityków był to jedyny sposób uniknięcia niekontrolowanego bankructwa tego kraju. Na koniec 2009 r. dług publiczny Grecji przekroczył blisko dwukrotnie dopuszczalny (60% PKB) poziom, z kolei deficyt budżetowy był czterokrotnie większy od wartości referencyjnej (3% PKB). W przypadku Grecji tak złe wyniki sektora finansów publicznych były konsekwencją ukrywanej przez wiele lat rzeczywistej skali zadłużenia, niewłaściwej polityki gospodarczej i opieszałości we wprowadzaniu niezbędnych reform gospodarczych (w całym okresie przynależności do euro strefy Grecja nigdy nie spełniała kryteriów konwergencji). Na koniec 2010 r. w zdecydowanej większości państw strefy euro przekroczony został dopuszczalny poziom zarówno deficytu budżetowego, jak i długu publicznego w relacji do PKB. Wyjątek stanowiły Finlandia i Luksemburg, które wypełniły fiskalne kryteria konwergencji oraz Słowacja i Słowenia, gdzie poziom długu publicznego w relacji do PKB był wprawdzie względnie niski, jednakże kraje te miały jednocześnie kłopoty z realizacją kryterium wielkości deficytu sektora finansów publicznych (zob. tab. 1 i 2). W Irlandii pomoc udzielona pogrążonym w kryzysie bankom miała swoje konsekwencje w postaci najszybszego tempa wzrostu długu publicznego (ponad 80% PKB na koniec 2010 r. w porównaniu

Tabela 1. Dług publiczny państw Unii Europejskiej (w % PKB)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UE 27	62,3	62,9	61,6	59,0	62,5	74,8	80,0	82,5
Kraje strefy euro (17)	69,6	70,2	68,6	66,3	70,1	79,9	85,3	87,2
Austria	64,7	64,2	62,3	60,2	63,8	69,5	71,9	72,2
Belgia	94,0	92,0	88,0	84,1	89,3	95,8	96,0	98,0
Cypr	70,9	69,4	64,7	58,8	48,9	58,5	61,5	71,6
Estonia	5,0	4,6	4,4	3,7	4,5	7,2	6,7	6,0
Finlandia	44,4	41,7	39,6	35,2	33,9	43,5	48,4	48,6
Francja	64,9	66,4	63,7	64,2	68,2	79,2	82,3	85,8
Grecja	98,6	100,0	106,1	107,4	113,0	129,4	145,0	165,3
Hiszpania	46,3	43,2	39,7	36,3	40,2	53,9	61,2	68,5
Holandia	52,4	51,8	47,4	45,3	58,5	60,8	62,9	65,2
Irlandia	29,4	27,2	24,5	24,8	44,2	65,1	92,5	108,2
Luksemburg	6,3	6,1	6,7	6,7	13,7	14,8	19,1	18,2
Malta	71,7	69,7	64,4	62,3	62,3	68,1	69,4	72,0
Niemcy	66,3	68,6	68,1	65,2	66,7	74,4	83,0	81,2
Portugalia	61,9	67,7	69,3	68,3	71,6	83,1	93,3	107,8
Słowacja	41,5	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41,1	43,3
Słowenia	27,3	26,7	26,4	23,1	21,9	35,3	38,8	47,6
Włochy	103,4	105,4	106,1	103,1	105,7	116,0	118,6	120,1
Pozostałe kraje UE	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bułgaria	37,0	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	16,3	16,3
Czechy	28,9	28,4	28,3	27,9	28,7	34,4	38,1	41,2
Dania	45,1	37,8	32,1	27,1	33,4	40,6	42,9	46,5
Litwa	19,3	18,3	17,9	16,8	15,5	29,4	38,0	38,5
Łotwa	15,0	12,5	10,7	9,0	19,8	36,7	44,7	42,6
Polska	45,7	47,1	47,7	45,0	47,1	50,9	54,8	56,3
Rumunia	18,7	15,8	12,4	12,8	13,4	23,6	30,5	33,3
Szwecja	50,3	50,4	45,0	40,2	38,8	42,6	39,4	38,4
Węgry	59,5	61,7	65,9	67,1	73,0	79,8	81,4	80,6
Wielka Brytania	40,9	42,5	43,4	44,4	54,8	69,6	79,6	85,7

Źródło: Eurostat, dane z 2.04.2012, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/data/main_tables.

Tabela 2. Deficyt budżetowy państw Unii Europejskiej (w % PKB)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
UE 27	-2,9	-2,5	-1,5	-0,9	-2,4	-6,9	-6,5	-4,5
Kraje strefy euro (17)	-2,9	-2,5	-1,3	-0,7	-2,1	-6,4	-6,2	-4,1
Austria	-4,4	-1,7	-1,5	-0,9	-0,9	-4,1	-4,5	-2,6
Belgia	-0,1	-2,5	0,4	-0,1	-1,0	-5,6	-3,8	-3,7
Cypr	-4,1	-2,4	-1,2	3,5	0,9	-6,1	-5,3	-6,3
Estonia	1,6	1,6	2,5	2,4	-2,9	-2,0	0,2	1,0
Finlandia	2,5	2,8	4,1	5,3	4,3	-2,5	-2,5	-0,5
Francja	-3,6	-2,9	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7,1	-5,2
Grecja	-7,5	-5,2	-5,7	-6,5	-9,8	-15,6	-10,3	-9,1
Hiszpania	-0,1	1,3	2,4	1,9	-4,5	-11,2	-9,3	-8,5
Holandia	-1,7	-0,3	0,5	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,7
Irlandia	1,4	1,7	2,9	0,1	-7,3	-14,0	-31,2	-13,1
Luksemburg	-1,1	0,0	1,4	3,7	3,0	-0,8	-0,9	-0,6
Malta	-4,7	-2,9	-2,8	-2,4	-4,6	-3,8	-3,7	-2,7
Niemcy	-3,8	-3,3	-1,6	0,2	-0,1	-3,2	-4,3	-1,0
Portugalia	-4,0	-6,5	-4,6	-3,1	-3,6	-10,2	-9,8	-4,2
Słowacja	-2,4	-2,8	-3,2	-1,8	-2,1	-8,0	-7,7	-4,8
Słowenia	-2,3	-1,5	-1,4	0,0	-1,9	-6,1	-6,0	-6,4
Włochy	-3,5	-4,4	-3,4	-1,6	-2,7	-5,4	-4,6	-3,9
Pozostałe kraje UE	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Bułgaria	1,9	1,0	1,9	1,2	1,7	-4,3	-3,1	-2,1
Czechy	-2,8	-3,2	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,8	-3,1
Dania	2,1	5,2	5,2	4,8	3,2	-2,7	-2,5	-1,8
Litwa	-1,5	-0,5	-0,4	-1,0	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5
Łotwa	-1,0	-0,4	-0,5	-0,4	-4,2	-9,8	-8,2	-3,5
Polska	-5,4	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,4	-7,8	-5,1
Rumunia	-1,2	-1,2	-2,2	-2,9	-5,7	-9,0	-6,8	-5,2
Szwecja	0,6	2,2	2,3	3,6	2,2	-0,7	0,3	0,3
Węgry	-6,5	-7,9	-9,4	-5,1	-3,7	-4,6	-4,2	4,3
Wielka Brytania	-3,5	-3,4	-2,7	-2,7	-5,0	-11,5	-10,2	-8,3

Źródło: Eurostat, dane z 2.04.2012, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/government_finance_statistics/data/main_tables.

z 25% w roku 2007) oraz ponad czterokrotnie wyższego od dopuszczalnego poziomu deficytu fiskalnego¹.

Pogarszająca się sytuacja ekonomiczna, systematyczny i relatywnie szybki wzrost zadłużenia publicznego w perspektywie niskiego wzrostu gospodarczego potęgowały ryzyko wystąpienia problemów z obsługą długu.

W tych warunkach koszt pozyskiwania dodatkowego kapitału umożliwiającego bieżące regulowanie zobowiązań i obsługę długu stawał się coraz wyższy, co wymusiło na państwach nadmiernie zadłużonych konieczność sięgnięcia po pomoc zewnętrzną.

Zły stan finansów publicznych oraz brak perspektyw na jej szybką poprawę przełożyły się na obniżenie wiarygodności poszczególnych gospodarek w rankingach agencji ratingowych, a towarzyszące temu rosnące oprocentowanie obligacji blokowało możliwość pozyskiwania kapitału finansowego.

W dość krótkim czasie grupa krajów nadmiernie zadłużonych zaczęła się powiększać. Realne problemy z realizacją kryteriów fiskalnych pojawiły się w Portugalii, Hiszpanii i we Włoszech oraz w kolejnych krajach UE i strefy euro. By nie dopuścić do wystąpienia efektu domina zagrażającego stabilności całego obszaru walutowego, władze UE podjęły kroki zmierzające do określenia nowego sposobu zarządzania gospodarką w ramach UE i uniknięcia podobnych zagrożeń w przyszłości. Zasadniczo istota podjętych działań sprowadza się do poprawy koordynacji polityki gospodarczej w całej Unii w celu opanowania i przewyciężenia skutków kryzysu oraz pobudzenia wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy. Nowy paradygmat w obszarze zarządzania gospodarką UE opiera się na trzech podstawowych założeniach². Są to:

- realizacja priorytetów politycznych i wymiernych celów nakreślonych w strategii Europa 2020, wprowadzenie w życie dodatkowych zobowiązań podjętych przez państwa uczestniczące w pakcie euro plus, wzmocnienie nadzoru UE nad polityką gospodarczą i budżetową w ramach paktu stabilności oraz wprowadzenie nowej metody pracy, tj. europejskiego okresu oceny (cykliczna koordynacja realizacji priorytetów gospodarczych i budżetowych);
- podjęcie działań chroniących stabilność strefy euro (utworzenie w 2013 r. nowej stałej instytucji – Europejskiego Mechanizmu Stabilności obsługującego niespłacone obligacje, spłatę pomocy przyznanej dla państw członkowskich oraz własnych zobowiązań z tytułu wyemitowanych instrumentów finansowych);
- działania naprawcze w sektorze finansowym obejmujące procedurę ustanowienia nowych przepisów i powołania nowych agencji, których celem ma być zapobieganie ewentualnym zagrożeniom oraz dbałość o właściwe regulowanie i nad-

¹ A. Wancio, *Europejskie mechanizmy stabilności finansowej – gwarancja stabilności strefy euro czy gra na zwłokę?*, „Wspólnoty Europejskie” 2011, nr 3, s. 46.

² http://ec.europa.europa2020/priorities/economic-governance/index_pl.htm.

zorowanie wszystkim podmiotów na rynku finansowym (m.in. poprzez wymóg posiadania przez banki odpowiednich rezerw kapitałowych).

3. Nowe ramy zarządzania gospodarką Unii Europejskiej

Będące następstwem ostatniego kryzysu finansowego problemy gospodarcze państw UE wyrażają się w szczególności trudno spłacalnym zadłużeniem niektórych krajów członkowskich, osłabieniem europejskiej waluty oraz brakiem konsensusu w sprawie wypracowania wspólnego stanowiska w obliczu nawarstwiających się problemów: spowolnienia wzrostu produktywności większości krajowych gospodarek Unii, starzejących się społeczeństw, niezbilansowanych systemów emerytalnych i częściowo powiązanych z nimi problemów niespłacalnego zadłużenia zarówno publicznego, jak i prywatnego. Rodzi się zatem pytanie o stan konkurencyjności rozwiniętych gospodarek europejskich na rynku globalnym w kontekście finansowania innowacji niezbędnych do podnoszenia tempa produktywności³.

Aby przeciwdziałać niekorzystnym nierównowagom i móc odpowiednio szybko i skutecznie zdiagnozować i reagować na pojawiające się zagrożenia, Komisja Europejska zaproponowała utworzenie nowego mechanizmu nadzoru. Jego istotą jest bieżące monitorowanie stanu gospodarek państw członkowskich, odpowiednio szybka identyfikacja ewentualnych sygnałów braku równowagi makroekonomicznej (rosnący deficyt budżetowy, spadek konkurencyjności, bańki na rynku nieruchomości) i skuteczna reakcja. Sprzyjać temu mają regularne prognozy makroekonomiczne i analizy finansów publicznych, stanu konwergencji oraz rynków finansowych UE. Przekroczenie określonych progów bezpieczeństwa poddane zostanie ocenie Komisji, która określi ryzyko powstałej nierównowagi i wyda stosowne zalecenia.

W 2010 r. UE w odpowiedzi na kryzys związany z długiem publicznym wprowadziła tymczasowe mechanizmy wsparcia państw członkowskich, które w 2013 r. mają zostać zastąpione europejskim mechanizmem stabilności. Dodatkowo w marcu 2011 r. państwa strefy euro przyjęły pakt dodatkowych reform, tzw. pakt euro plus, mający charakter uzupełniający w odniesieniu do przyjętych regulacji w obszarach konkurencyjności, zatrudnienia, długoterminowej stabilności finansów publicznych oraz wzmocnienia stabilności finansowej (w pakcie, oprócz państw strefy euro, uczestniczą również kraje spoza strefy: Bułgaria, Dania, Litwa, Łotwa, Polska i Rumunia)⁴. Wpisuje się on w nowe ramy zarządzania gospodarką UE, a wynikające z niego zobowiązania stanowią element krajowych programów reform uczestniczących państw członkowskich. Pakt stabilności i rozwoju to zestaw reguł wspierających osiągnięcie i utrzymanie równowagi finansów publicznych. Państwa członkowskie zobowiązane zostały do przedkładania rocznych programów stabilności (kraje

³ Ł. Goczek, *Wyrośnąć z długów – polityka podażowa i regulacje w Unii Europejskiej*, [w:] *Ekonomia i polityka w kryzysie. Kierunki zmian w teoriach*, red. M. Guzek, Uczelnia Łazarskiego, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2012, s. 315-316.

⁴ http://ec.europa.europa2020/priorities/economic-governance/index_pl.htm.

strefy euro) lub konwergencji (pozostałe kraje) wraz z krajowym programem reform zawierającym zasady i środki osiągnięcia przez nie średnioterminowej równowagi gospodarczej. Ponadto w przypadku przekroczenia przez dany kraj 3% progu deficytu budżetowego podjęte zostaną określone działania zmierzające do wyeliminowania tej sytuacji (w odniesieniu do państw strefy euro przewidziano system kar finansowych). Ten wielostronny nadzór, oprócz koordynowania polityk gospodarczych poprzez monitorowanie sytuacji ekonomicznej w poszczególnych państwach członkowskich, obejmuje także sprawdzanie zgodności realizowanych polityk gospodarczych z tzw. mapą drogową UE na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia w ramach tzw. pakietu zintegrowanych wytycznych. Zgodnie z przyjętymi założeniami polityka gospodarcza UE zorientowana jest docelowo na osiągnięcie stałego wzrostu gospodarczego i kreowanie nowych miejsc pracy. Celem krótkookresowym jest stabilizowanie gospodarki unijnej dotkniętej kryzysem gospodarczym i finansowym. W dłuższej perspektywie ważnym celem podejmowanych działań jest między innymi sprostanie takim wyzwaniom, jak globalizacja i czy starzenie się społeczeństw.

4. Działania na rzecz stabilizacji finansów publicznych

W wielu państwach podstawowym narzędziem walki ze skutkami kryzysu stało się zwiększanie wydatków budżetowych finansowanych z podatków. Obserwacja trendów widocznych w systemach podatkowych różnych państw w czasie kryzysu i bezpośrednio po jego rozpoczęciu, pozwala na stwierdzenie, że radykalne redukcje podatków w zasadzie nie miały miejsca. Przeciwnie – dla wielu rządów rosnące podatki stały się naturalnym sposobem na zwiększenie dochodów budżetowych. Podatek VAT przekracza poziom 20% w zdecydowanej większości państw UE (ponad 20), a w USA rozważa się możliwość wprowadzenia tego podatku w miejsce funkcjonującego obecnie podatku obrotowego⁵. W sferze polityki podatkowej widoczna jest pewna dwoistość wprowadzanych rozwiązań – państwa koncentrują się na zmianach zmierzających do uproszczenia systemów podatkowych, ograniczania obciążeń podatkowych ludności i redukcji stawek podatkowych lub też podnoszą stawki podatków i podejmują działania w kierunku poprawy ściągальności podatków. W niektórych krajach ustawodawca zdecydował się na zmniejszenie obciążeń podatkowych jedynie określonych grup podatników np. firm inwestujących w badania nad nowymi technologiami. Nieliczne kraje obniżyły podstawowe stawki VAT lub innych podatków pośrednich (m.in. Wielka Brytania, Portugalia czy Hiszpania) oraz stawek CIT (m.in. w Turcji w odniesieniu do wybranych inwestycji). Wśród innych rozwiązań wymienić należy podwyższenie standardowych stawek amortyzacji, wydłużenie okresu rozliczania straty oraz wprowadzenie możliwości wcześniejszego odliczania niektórych kosztów⁶.

⁵ C. Crook, *Why Obama will have to raise taxes*, „Financial Times”, 9.08.2009.

⁶ B. Hoza, *Przeciwdziałanie kryzysowi poprzez zmiany w systemie podatkowym*, „Wspólnoty Europejskie” 2010, nr 5, s. 25.

W kontekście perspektyw ożywienia gospodarczego w państwach dotkniętych skutkami kryzysu ekonomicznego zwiększanie opodatkowania działalności gospodarczej nie wydaje się najlepszym rozwiązaniem. W ocenie przedsiębiorców przyjazne podatki dla biznesu mogą stanowić bardziej efektywne narzędzie walki ze skutkami kryzysu niż rozbudowane programy pomocy rządowej⁷ – następuje wówczas alokacja dóbr zgodna z potrzebami rynku, a nie doraźnymi potrzebami politycznymi.

W warunkach kryzysu w obszarze polityki budżetowej działania rządów państw UE, w zależności od ich możliwości finansowych oraz przyjętych koncepcji zarządzania państwem, opierają się na podjęciu działań w kierunku zmniejszania budżetu i poszukiwaniu oszczędności lub powiększania deficytu budżetowego i finansowania stymulacyjnych działań antykryzysowych jego kosztem⁸. W ramach polityki inwestycyjnej podejmowane są działania mające na celu pobudzenie gospodarki, realizowane często za pomocą funduszy majątkowych specjalnego przeznaczenia oraz działań o charakterze inwestycyjnym i nacjonalizacyjnym, nakierowanych na sektor bankowo-finansowy jako szczególnie istotny dla całej gospodarki i najpoważniej dotknięty kryzysem. Celem działań o charakterze poręczeniowo-kredytowym jest pobudzenie popytu konsumenckiego i inwestycyjnego m.in. w postaci zwiększenia dostępności kredytów poprzez delegowanie przez państwo środków na prowadzenie przez banki odpowiednio ukierunkowanej akcji kredytowej na rzecz konkretnych sektorów gospodarki. Istotną kwestią stała się także odbudowa zaufania do sektora bankowego. W tym celu, mając jednocześnie na uwadze potrzebę ułatwień w obrocie międzybankowym, wiele państw zastosowało instrumenty w rodzaju podniesienia wysokości gwarantowanych depozytów bankowych, udzielania instytucjom finansowym poręczeń na emisję papierów dłużnych oraz działań stabilizujących obrót w tym sektorze. W obszarze polityki strukturalnej uruchomiono szereg rozwiązań polegających na ochronie i wspomaganiu sektorów i regionów przeżywających najpoważniejsze trudności lub szczególnie narażonych na konsekwencje kryzysu, w tym skierowanych do sektora MSP. W sferze polityki przemysłowej, m.in. w Austrii, Chorwacji, Hiszpanii czy Irlandii, podjęto wysiłek na rzecz ochrony poszczególnych sektorów gospodarki, głównie turystyki i przemysłu samochodowego oraz sektora budowlanego (wspieranie budownictwa energooszczędnego). W sferze polityki społecznej działania ukierunkowane zostały na wspieranie polityki zatrudnienia (samozatrudnienie, legalizacja pracy, utrzymanie miejsc pracy w sektorach dotkniętych kryzysem). Szczególnego znaczenia nabrało wspieranie eksportu i napływu inwestycji zagranicznych (dodatkowe transfery środków przeznaczone na promocję gospodarki, aktywizacja działalności wyspecjalizowanych agend proeksportowych i pozyskujących inwestycje zagraniczne czy też inicjatywy na rzecz legalizacji i re-

⁷ N. Gingrich, *Texas lead as California dreams on*, „Financial Times”, 1.09.2009.

⁸ Zob. *Informacja dotycząca działań antykryzysowych podejmowanych w wybranych krajach świata*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, lipiec 2009, s. 16.

inwestowania dochodów osiągniętych nielegalnie za granicą)⁹. Ocena skuteczności zastosowanych rozwiązań o charakterze antykryzysowym możliwa będzie dopiero w dłuższej perspektywie czasowej.

W ciągu ostatnich 10 lat UE nie stanowiła jednolitego pod względem rozwoju gospodarczego obszaru. W państwach członkowskich odnotowano odmienne tendencje gospodarcze, które przyczyniły się do powstania znacznych rozbieżności w poziomie ich konkurencyjności oraz nierównowagi makroekonomicznej wewnątrz Unii. Kryzys ekonomiczny przyczynił się do zdefiniowania dwóch grup krajów w ramach strefy euro, tj. państw, które cechuje nadwyżka obrotów bieżących bilansu płatniczego (Austria, Finlandia, Holandia, Niemcy), borykających się z problemem niedostatecznego popytu wewnętrznego oraz państw posiadających deficyt obrotów bieżących (m.in. Cypr, Grecja, Hiszpania, Irlandia), gdzie problemem jest niska produktywność czynników produkcji i w jej następstwie słaba konkurencyjność tych gospodarek¹⁰.

W opinii szefowej MFW najważniejszą reakcją na kłopoty fiskalne państw UE i strefy euro jest zwiększenie możliwości funduszu ratunkowego i wprowadzenie związanych z tym odpowiednich zmian w prawie (obecnie, zgodnie z postanowieniami Traktatu, żadne państwo członkowskie nie ponosi ani nie przejmuje odpowiedzialności za zobowiązania finansowe innych państw; istnieje również zakaz udzielania przez władze monetarne, tj. Europejski Bank Centralny oraz banki centralne państw członkowskich, pożyczek na pokrycie deficytów państw członkowskich – wobec czego jedynym dopuszczalnym rozwiązaniem jest powołanie się na art. 122 TFUE i uznanie złej sytuacji finansów publicznych za skutek nadzwyczajnych okoliczności, co może stanowić uzasadnienie udzielenia bezpośredniej pomocy finansowej zagrożonym niewypłacalnością państwom strefy euro)¹¹. Ponadto forsuje ona pogląd dotyczący potrzeby wyemitowania euroobligacji i lepszego dzielenia się ryzykiem. Pożądane jest także wsparcie przez inne kraje działań zmierzających do podwyższenia środków MFW z przeznaczeniem na uzupełnienie globalnej akcji kredytowej (ok. 1 bln USD). W przeciwnym razie, w opinii Lagarde, rosnące koszty pożyczek mogą zepchnąć kraje z nich korzystające w kryzys niewypłacalności, co mogłoby zagrozić stabilności całego systemu. Tymczasem mimo że kraje unii walutowej delegowały już dodatkowe środki w kwocie ok. 200 mld euro, państwa takie jak USA, Kanada, Japonia czy Chiny odnoszą się sceptycznie do pomysłu współuczestniczenia w finansowaniu nowych programów wsparcia i oczekują podjęcia przez zainteresowane kraje bardziej zdecydowanych kroków w kierunku likwidacji nadmiernego zadłużenia i wprowadzenia większej dyscypliny fiskalnej¹². Na przy-

⁹ *Informacja dotycząca działań antykryzysowych...* s. 16-38.

¹⁰ European Commission, *Competitiveness Developments within the Euro Area*, „Quarterly Report on the Euro Area” 2009, vol. 8, no. 1.

¹¹ A. Wancio, wyd. cyt., s. 49.

¹² <http://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/376254,christine-lagarde-radzi-europie-jak-wyjsc-z-kryzysu.html>, 23.01.2012.

kład w odniesieniu do Grecji podkreśla się niską skuteczność delegowanej pomocy. Ocenia się, że kraj, którego filarem gospodarki jest turystyka, nieposiadający żadnego nowoczesnego przemysłu, gdzie dominują małe przedsiębiorstwa, ma nikłe szanse na odzyskanie płynności finansowej. Grecja nie posiada bazy eksportowej, która mogłaby przynieść jej korzyści z wymiany handlowej z zagranicą. Najlepszym rozwiązaniem wydaje się pomoc ukierunkowana na sfinansowanie inwestycji w nowoczesną infrastrukturę i przemysł przy jednoczesnej kontroli wydatkowania przekazywanej pomocy finansowej, tak by wielomilionowe kwoty nie zostały przeznaczone na prywatną konsumpcję i politykę socjalną¹³.

Dla całej strefy euro realnym, choć długotrwałym sposobem na pokonanie negatywnych następstw kryzysu (wysokie deficyty na rachunkach bieżących, nierównowaga fiskalna czy spadek konkurencyjności) wydaje się obniżenie jednostkowych kosztów pracy, co przy obecnym stanie gospodarek tych państw oznaczać będzie wieloletnią recesję. Najbardziej pożądanym wysiłkiem staje się odbudowa konkurencyjności po stronie krajów peryferyjnych (Grecja, Hiszpania, Irlandia, Portugalia), której nieodłącznym elementem będą obniżki płac i cen w tamtejszych gospodarkach¹⁴. Działaniom tym towarzyszyć powinno podjęcie działań na rzecz wygenerowania zwiększonego popytu ze strony krajów nadwyżkowych. Na poziomie globalnym zasadne wydaje się wzmocnienie uprawień kontrolnych i nadzorczych organizacji międzyrządowych, w tym MFW¹⁵.

Biorąc pod uwagę ogromny opór społeczny przed wprowadzeniem niezbędnych zmian, w warunkach, gdy częściowa redukcja wolumenu zadłużenia lub przesunięcie terminów jego zapadalności nie odniosą pożądanego skutku, być może należy rozważyć wprowadzenie rozwiązań prawnych umożliwiających opuszczenie przez Grecję strefy euro i zapobieżenie marnotrawstwu udzielonej pomocy finansowej.

5. Podsumowanie

Biorąc pod uwagę wielkość pomocy udzielonej dotychczas Grecji, Irlandii i Portugalii, można przyjąć z dużym prawdopodobieństwem, że brak dostatecznych reform w innych krajach strefy euro i dalsze pogorszenie sytuacji finansowej takich krajów, jak Włochy czy Hiszpania, rodzić będzie konieczność udzielenia im pomocy finansowej. Tymczasem środki, jakimi obecnie dysponują utworzone w 2010 r. Europejski Mechanizm Stabilizacji Finansowej oraz Europejski Instrument Stabilności Finansowej, wyczerpują się, co rodzi konieczność sięgnięcia po środki zewnętrzne.

¹³ <http://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/377768,cala-prawda-o-grecji-odbudowa-kraju-pochlonie-fortune.html>, 2.02.2012.

¹⁴ M. Pronobis, *Kryzys w strefie euro – ryzyko niewypłacalności Grecji i pozostałych krajów peryferyjnych*, [w:] *Gospodarka. Nowe perspektywy po kryzysie*, red. M. Kalinowski, M. Pronobis, CeDeWu, Warszawa 2010, s. 82-85.

¹⁵ M. Walasik, *Nowa architektura finansowa?* [w:] *Globalne rynki finansowe w dobie kryzysu*, red. J.L. Bednarczyk, S. I. Bukowski, J. Misala, CeDeWu, Warszawa 2009, s. 146.

Czas pokaże, czy podjęte przez kraje UE działania okażą się odpowiednie i skuteczne oraz czy wzmocniły one stabilność tego organizmu. Realne jest wszakże ryzyko powiększania się długu rządowego oraz stłumienia wzrostu gospodarczego, co wpłynie negatywnie na możliwość redukcji długu prywatnego.

W dyskusji nad stabilnością strefy euro podnosi się argument, że kryzys, który dotknął te kraje szczególnie mocno w 2011 r., to efekt zaniechania pewnych działań niezbędnych do funkcjonowania tzw. optymalnego obszaru walutowego (OOW), a zwłaszcza realizacji zalecenia, by wszystkie kraje cechował podobny poziom rozwoju gospodarczego. Strefę euro współtworzą kraje o dość znaczących różnicach rozwojowych. Wprawdzie uruchomione zostały różnego rodzaju fundusze unijne służące wyrównywaniu różnic i stymulowaniu rozwoju słabszych ekonomicznie regionów, a utworzenie strefy Schengen poprawiło mobilność i zmniejszyło liczbę barier ekonomicznych i prawnych, jednak faktem jest istnienie wielu barier natury językowej, mentalnej i społecznej. Poszczególne rządy z jednej strony sprzyjają mobilności kapitału, a z drugiej są skłonne chronić własny rynek pracy przed napływem siły roboczej z innych państw. Innym istotnym uwarunkowaniem sprawnego funkcjonowania OOW jest prowadzenie wspólnej polityki walutowej i fiskalnej. Tymczasem kraje strefy euro cechuje znaczna nierówność gospodarcza (będąca między innymi skutkiem prowadzonych polityk zatrudnienia) oraz brak wspólnych mechanizmów regulacyjnych (w tym skutecznej metody dyscyplinowania krajów strefy euro). Obecnie żaden z krajów reprezentantów strefy euro nie spełnia warunków wstąpienia do niej. Kraje członkowskie powinny mieć na uwadze fakt, iż w celu zachowania trwałości strefy euro niezbędne jest podjęcie konkretnych działań opartych na konieczności przestrzegania ścisłych rygorów fiskalnych (tworzenie doraźnych funduszy ratunkowych wydaje się rozwiązaniem na krótką metę) oraz wprowadzenie czynnika dyscyplinującego w postaci systemu kar finansowych orzekanych w przypadku braku respektowania przyjętych reguł. W przeciwnym razie nastąpić może istotne osłabienie trendów rozwojowych gospodarek tych państw, a czas wychodzenia z kryzysu wydłuży się. Alternatywą dla tego rozwiązania jest długotrwałe dotowanie państw wymagających wsparcia w warunkach spłacania przez nie zadłużenia i reformowania systemów fiskalnych. Zwolennicy takiego rozwiązania argumentują, że to jedyny skuteczny sposób uniknięcia destabilizacji całej strefy euro, choć brak trwałej poprawy sytuacji finansowej państw, które wsparcie już otrzymały, sprawia, że coraz bardziej w wątpliwość podaje się sens takich działań. Z pewnością docelowo wszystkie kraje powinny zmierzać do prowadzenia polityki gospodarczej, która ograniczać będzie ich zapotrzebowanie na kapitał pożyczkowy oraz sprzyjać przywracaniu równowagi fiskalnej. Istotnym czynnikiem blokującym możliwość skutecznego prowadzenia takiej polityki może się jednak okazać niski wzrost gospodarczy oraz brak reform strukturalnych, jak również opór potencjalnych beneficjentów pomocy przed nadmierną ingerencją UE w wewnętrzne sprawy kraju-pożyczkobiorcy i ograniczanie jego suwerenności.

Literatura

- Crook C., *Why Obama will have to raise taxes*, „Financial Times”, 9.08.2009.
- European Commission, *Competitiveness Developments within the Euro Area*, „Quarterly Report on the Euro Area” 2009, vol. 8, no. 1.
- Gingrich N., *Texas lead as California dreams on*, „Financial Times”, 1.09.2009.
- Goczek Ł., *Wyrosnąć z długów – polityka podażowa i regulacje w Unii Europejskiej*, [w:] *Ekonomia i polityka w kryzysie. Kierunki zmian w teoriach*, red. M. Guzek, Uczelnia Łazarskiego, Instytut Studiów Politycznych PAN, Warszawa 2012.
- Hoza B., *Przeciwdziałanie kryzysowi poprzez zmiany w systemie podatkowym*, Wspólnoty Europejskie 2010, nr 5.
- Informacja dotycząca działań antykryzysowych podejmowanych w wybranych krajach świata*, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, lipiec 2009.
- Pronobis M., *Kryzys w strefie euro – ryzyko niewypłacalności Grecji i pozostałych krajów peryferyjnych*, [w:] *Gospodarka. Nowe perspektywy po kryzysie*, red. M. Kalinowski, M. Pronobis, CeDeWu, Warszawa 2010.
- Walasik M., *Nowa architektura finansowa?*, [w:] *Globalne rynki finansowe w dobie kryzysu*, red. J.L. Bednarczyk, S.I. Bukowski, J. Misala, CeDeWu, Warszawa 2009.
- Wancio A., *Europejskie mechanizmy stabilności finansowej – gwarancja stabilności strefy euro czy gra na zwłokę?*, „Wspólnoty Europejskie” 2011, nr 3.

Źródła internetowe

- <http://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/377768,cala-prawda-o-grecji-odbudowa-kraju-pochlonie-fortune.html>.
- <http://gospodarka.dziennik.pl/news/artykuly/376254,christine-lagarde-radzi-europie-jak-wyjsc-z-kryzysu.html>.
- http://ec.europa.europa2020/priorities/economic-governance/index_pl.htm.

PERFORMANCE MANAGEMENT STABILIZING EUROPEAN UNION IN AN ECONOMIC PUBLIC FINANCE CRISIS

Summary: In condition of the crisis, EU governments actions, depending on their financial capacity and adopting the concept of managing the country, base on taking steps towards reducing the budget and look for savings or augmentation of the budget deficit and financing anti-crisis stimulus measures. The aim of these actions is to restore a relative balance in the public finances and reduce the growing budget deficits of the Member States. Ultimately, all countries should aim to carry out economic policies that will reduce their demand for loan capital and promote the restoration of fiscal balance. An important factor blocking the possibility of successful implementation of this policy may, however, be low economic growth and the lack of structural reforms, as well as the resistance of potential recipients to aid from the EU's excessive interference in the internal affairs of the country and a borrower and the limitation of its sovereignty.

Keywords: public finance crisis, financial assistance programs, European Union.